

Тема 9

Державні допомоги

У загальній системі соціального забезпечення соціальні допомоги є одним із самостійних видів матеріального забезпечення непрацездатних громадян, малозабезпечених сімей, сімей із дітьми та інших осіб. Вони мають лише їм властиві правові ознаки й особливості, які відмежовують їх від інших видів матеріального забезпечення та соціальних послуг, в тому числі й від пенсій.

Такими ознаками й особливостями є:

- врегулювання призначення і виплати всіх видів допомоги відповідними нормативними актами, в зв'язку з чим, за наявності передбачених в них обставин, громадяни набувають безумовного права на той чи інший вид допомоги;

- зазвичай, загальна цільова спрямованість допомоги, що полягає в матеріальній підтримці громадян, які в силу тих чи інших соціальних випадків (тимчасова втрата заробітку, підвищення витрат в сім'ї, пов'язаних із народженням чи похованням тощо) потребують надання такої допомоги;

- незалежність у більшості випадків забезпечення різними видами допомоги від інших джерел доходів, що має їх особа, яка звернулася за призначенням того чи іншого виду соціального забезпечення;

- призначення допомоги, як правило, у твердих розмірах;

- соціально-аліментарна природа всіх видів допомоги, яка виражається в без еквівалентності їх надання;

- обмеженість виплати допомоги визначеними тимчасовими рамками (наприклад, допомоги у зв'язку із тимчасовою непрацездатністю виплачуються працівникам до їх видужання, допомоги на дітей – до досягнення ними відповідного віку тощо). Отже, під допомогою із соціального забезпечення розуміють гарантовані, врегульовані нормами

права разові або періодичні (щомісячні) грошові виплати соціально-аліментарного характеру, з метою матеріальної підтримки громадян, які в силу певних соціальних випадків, передбачених законом, потребують такої допомоги незалежно від наявності в них будь-яких інших джерел доходу.

Фінансування виплат допомоги здійснюється за рахунок коштів загальнообов'язкового державного соціального страхування, державного бюджету та місцевих бюджетів.

Багатоманітність видів соціальної допомоги, передбачених законодавством, широке коло громадян, які мають право на їх одержання, дають можливість класифікувати їх за певними ознаками, цілями та завданнями на відповідні групи.

Всі допомоги із соціального забезпечення поділяються на три групи.

До першої групи належать допомоги, що виплачуються з метою компенсації втраченого з поважних причин заробітку впродовж нетривалого часу в розмірі, який, зазвичай, визначається в процентному відношенні до середньомісячного заробітку. До таких, наприклад, належать допомоги з тимчасової втрати працездатності, допомога по безробіттю тощо. Умови призначення такої допомоги виключають можливість одержання їх одночасно із заробітною платою, хоч у деяких випадках допускають їх виплату поряд із пенсією та іншими допомогоюми. Наприклад, допомога у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю працюючому пенсіонерові.

Другу групу становлять допомоги, що надаються додатково до основних джерел засобів існування (заробітної плати, пенсії тощо). Вони спрямовані не на заміну (хоч би і тимчасово) основних джерел засобів існування, а на покриття додаткових витрат, на які основних доходів, на думку законодавця, недостатньо. (Наприклад, допомога при народженні дитини, допомога на поховання тощо). Вони, як правило, мають разовий характер.

До третьої групи включаються допомоги, які надаються в певних випадках

особам, які не мають джерел засобів до існування. Наприклад, допомога непрацюючій матері по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку.

Таке групування не виключає можливості розмежування окремих видів допомоги залежно від соціального випадку, покладеного в основу їх надання.

У процесі реформування сфери соціального забезпечення динамічно розвивається і законодавство про соціальні допомоги, з'являються нові види допомоги, змінюються терміни, порядок призначення та виплати допомоги, підвищуються їх розмір, запроваджено принцип надання допомоги працюючим громадянам на умовах загальнообов'язкового державного соціального страхування. З цією метою за останні роки було прийнято ряд законів. Це, зокрема, закони України: «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 23 вересня 1999 р., «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 2 березня 2000 р. та інші.

Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» передбачає в разі настання страхового випадку, крім відшкодування моральної (немайнової) шкоди, потерпілим від нещасних випадків на виробництві або професійних захворювань і членам їхніх сімей, страхові виплати:

- 1) страхової виплати втраченого заробітку (або відповідної його частини) залежно від ступеня втрати потерпілим професійної працездатності (далі – щомісячна страхова виплата);
- 2) страхової виплати в установлених випадках одноразової допомоги потерпілому (членам його сім'ї та особам, які перебували на утриманні померлого);
- 3) страхової виплати дитині, яка народилася інвалідом внаслідок травмування на виробництві або професійного захворювання її матері під час

вагітності;

4) страхових витрат на медичну та соціальну допомогу.

Студенти повинні розглянути також види допомоги передбачені у Законі України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування»:

1) допомога з тимчасової непрацездатності (включаючи догляд за хворою дитиною);

2) допомога у зв'язку з вагітністю та пологами;

3) допомога на поховання (крім поховання пенсіонерів, безробітних та осіб, які померли від нещасного випадку на виробництві). У разі смерті застрахованої особи або особи, яка перебувала на її утриманні допомога на поховання надається в розмірі, що встановлюється правлінням Фонду, але не менше розміру прожиткового мінімуму, встановленого законом.

4) оплата лікування в реабілітаційних відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм.

Видами матеріального забезпечення за Законом України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» є:

1) допомога по безробіттю, у тому числі одноразова її виплата для організації безробітним підприємницької діяльності;

2) допомога на поховання у разі смерті безробітного або особи, яка перебувала на його утриманні.